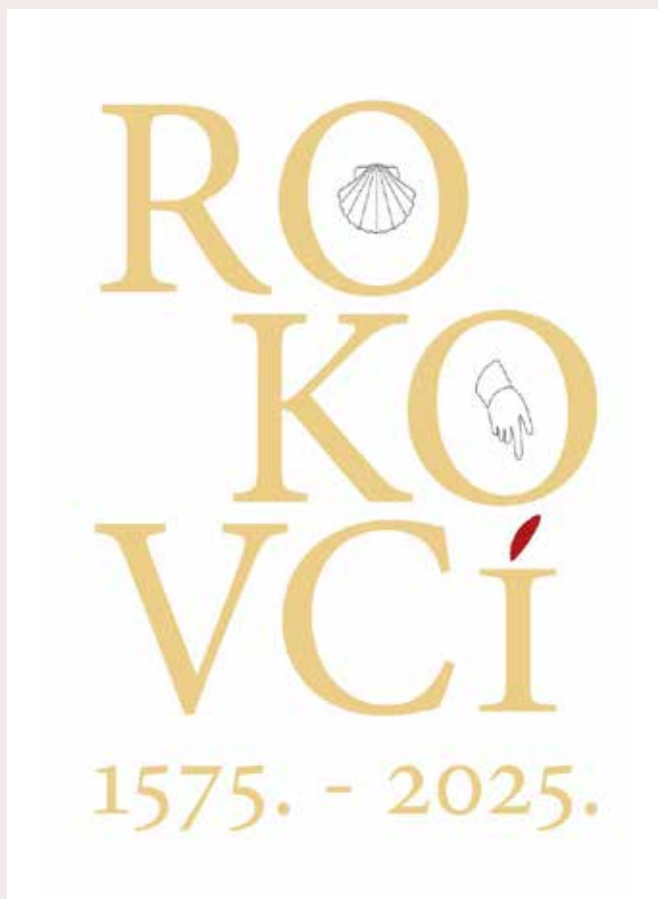

Mario Pintarić

Povijest i umjetnost koja živi: 450 godina korčulanske bratovštine svetog Roka

Rokovci 1575. – 2025. 450. obljetnica bratovštine svetog Roka u Korčuli, ur. Damir Tulić i Ivan Fabris, Korčula: Bratovština svetog Roka – Korčula, Župa svetog Marka – Korčula, 2025., 359 str.

ISBN 978-953-5871-1-6

Monumentalna monografija *Rokovci 1575. – 2025.* izniman je pothvat drevne, do danas aktivne korčulanske bratovštine svetog Roka da prigodom obilježavanja 450. obljetnice osnutka široj i stručnoj javnosti predstavi svoj „krsni list”, odnosno četiri i pol stoljeća kontinuiranog djelovanja na vjerskom, društvenom te povijesnoumjetničkom planu. Bratovštine u gradu Korčuli poseban su fenomen, no kroz se povijest nisu bitnije razlikovale od mnoštva brojnih sličnih laičkih vjerskih udruga duž Mediterana tijekom razvijenoga srednjeg te ranoga novog vijeka. Tako je već 1301. osnovana Bratovština svih svetih (sasvetani), potom 1575. Bratovština svetog Roka (rokovci), a 1603. Bratovština Blažene Djevice Marije od Utjehe – Pojasa (mihovilci). Međutim, činjenica da je u Korčuli neokrnljen ostao sačuvan kontinuitet njihova djelovanja (čak i početkom 19. stoljeća) sve do danas stavlja ih na posebno mjesto unutar hrvatske nacionalne baštine. Važno je istaknuti kako je upravo u za rokovce jubilarnoj 2025. godini, djelovanje korčulanskih bratovština u Velikom tjednu – *Vela setemana u gradu Korčuli* uvršteno u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske – Listu zaštićenih kulturnih dobara pod brojem Z-7981. Ta je odluka temeljena na elaboratu i povijesnom prikazu Velikog tjedna nekoć i danas čiji je autor Korčulanin Damir Tulić.

Kada je riječ o kontinuitetu, onda je ključno naglasiti kako je za 400. obljetnicu osnutka bratovštine svetog Roka u Korčuli, obilježenu 1975., posljednji korčulanski mitronosni

opat don Ivo Matijaca napisao temeljnu studiju o rokovcima – *Povijest bratovštine svetog Roka u Korčuli* (Korčula, 1975., 189 str.). Ovu je važnu knjiga sa svim znanstvenim aparatima te temeljenu na dugogodišnjim opatovim arhivskim istraživanjima hvalila znanstvena kritika, napose recenzent Vinko Foretić. U njoj su dani gotovo svi aspekti života i rada bratovštine, od povijesnog konteksta i razloga osnivanja, statuta, članova, imovinsko-pravnih odnosa i karitativno-moralne aktivnosti sve do imovine, umjetničkih djela, kapele i oltara te bogate pjesničke baštine popraćene prijepisima izvornih arhivskih dokumenata. Zbog objektivnih okolnosti ova je važna knjiga bila likovno odveć skromna te široj publici nije mogla na izravniji način predstaviti četiri stoljeća djelovanja bratovštine, napose kao udruge koja je sačuvala brojna umjetnička djela u svojem posjedu, a ona su do danas slabije ostala proučena.

Za obljetnicu 2025. odlučeno je kako će se iznova tiskati knjiga opata Matijace iz 1975., bez intervencija u njegov izvorni tekst, već će se u uredničkom izdanju napisati dva nova poglavlja o umjetničkoj baštini bratovštine te njezinoj i danas aktivnoj pjevačkoj tradiciji. Tako je dobivena suvremena znanstvena monografija u kojoj urednici imaju svoja autorska poglavlja.

Nakon studije don Iva Matijace (str. 30–212) Damir Tulić u velikom autorskom poglavlju pod naslovom *Sveti Roko u gradu i na otoku Korčuli: razvoj kulta i likovna baština* (str. 217–327) propitkuje početak i difuziju kulta svetog Roka na

Korčuli gdje se ovaj svetac u likovnoj baštini od 16. do početka 20. stoljeća javlja više od trideset puta. Svoje poglavlje dijeli na četiri potpoglavlja, a uz ono uvodno o Rokovoj hagiografiji posebnu pažnju usmjerava na difuziju njegova kulta na ovom južnodalmatinskom otoku. Nakon što su prvi protukužni sveci na Korčuli bili sveti Ciprijan, Kuzma i Damjan te sveti Sebastijan, tek će početkom druge četvrtine 16. stoljeća na otok stići sveti Roko, i to najranije u crkvu svih svetih, čime će grad Korčula postati ishodišna točka svečeva kulta. Potom će se raširiti na gradu najbliža mjesta Lumbardu i Žrnovo, a osnivanjem bratovštine 1575. i gradnjom oltara u katedrali svetog Marka novoosnovana će laička udruga postati glavni širitelj svečeva kulta na otoku. Istodobno će se u gradu Korčuli sagraditi još dvije crkve u čast svetom Roku te jedna u čast svetom Liberanu, čime će grad potvrditi primat u difuziji novih svetačkih kultova na otoku i tadašnjoj Korčulanskoj biskupiji. Novi zamah štovanja sveca dogodio se u 19. stoljeću u vrijeme raznih „novih kuga” – kolere, tifusa i dizenterije – pa ne postoji danas mjesto na otoku koje nema kip ili sliku svetog Roka. S povijesnoumjetničkog aspekta posebno je važno poglavlje o kapeli i oltaru svetog Roka u katedrali, gdje će se zbog utjecaja bratovštine čitav četvrti nadograđeni brod (započet 1525.) od kraja 16. stoljeća početi nazivati kapela svetog Roka. U njoj je od 1575. do 1577. sagrađen drveni polikromirani i pozlaćeni oltar majstora Frana Čučića, porijeklom iz Blata na Korčuli, čiji su kipovi svetog Roka, Kuzme i Damjana te poprsje

Bogorodice s Djetetom (Gospa od Zdravlja) 1768. postavljeni na novi mramorni oltar majstora Girolama Picca. Damir Tulić daje novi prijedlog rekonstrukcije starog oltara te ističe kako su na domaćeg drvorezbara djelovali likovni predlošci poput *Bogorodice s Djetetom* slikara Girolama da Santa Crocea iz 1540. na glavnom oltaru župne crkve u Blatu ili pak grafički otisci za vez mletačkog majstora Giovannija Francesca Taglientea. Najvažnijem dalmatinskom drvorezbaru zadnje četvrtine 16. i prve četvrtine 17. stoljeća autor pripisuje i četiri nova djela u gradu Korčuli. U posljednjem poglavlju Tulić propitkuje likovnu baštinu sačuvanu u kući (*sali*) bratovštine gdje posebnu pažnju skreće na drvorezbarska djela korčulanskih kipara Marina Radice na prijelazu 19. u 20. stoljeće i Petra Pallavicinija (1940.), a obojica su bili članovi bratovštine svetog Roka.

U autorskom poglavlju *Pjevana baština bratovštine sv. Roka u Korčuli* Ivan Fabris (str. 331–340) kao aktivni pjevač bratovštine ističe pjesničke te liturgijske posebnosti napjeva te izvođenja pjesama tijekom liturgijske godine u Korčuli, stavljajući poseban naglasak na one pasionske tijekom Velikog tjedna (*Vele setemane*).

Na kraju monografije objedinjeni je popis arhivskih izvora te korištene literature (str. 349–354), a knjiga je zaključena kazalom osobnih imena (str. 355–358). Grafičku odnosno vizualnu prepoznatljivost monografije potpisuje povjesničar umjetnosti i konzervator Ivan Braut, koji je nastajao prikazati povijesnu slojevitost nastanka i razvoja bratovštine

svetog Roka kroz minulih 450 godina, ali ujedno naglasiti kako ona i danas živi i djeluje. Na minimalistički zamišljenim bijelim koricama (boja rokovačke *tonige* – tunike) velikim žučkastooker slovima (boja rokovačkog *kapina* – *mocete*) ispisano je ime bratovštine – ROKOVCI, onako kako se njezini članovi lokalno nazivaju. Unutar slova tek je diskretno naznačena i na grafički simbol svedena školjka te šaka koja pokazuje na ranu, inspirirana kipom svetog Roka postavljenim nad portal istoimene kapele u korčulanskoj katedrali. Čitava je knjiga iznimno bogato ilustrirana fotografijama: od onih starijih počevši od prve polovice 20. stoljeća, sačuvanih u arhivu bratovštine, do onih recentnih koje je duži niz godina snimao Damir Tulić, bilježeći bratovštinu kao aktivnog sudionika brojnih liturgijskih slavlja. On je i autor fotografija umjetnina u posjedu bratovštine te onih na netom restauriranom mramornom svečevu oltaru u korčulanskoj katedrali.

Rokovačka 450. obljetnica dobar je pokazatelj da nakon što umine slavlje i zaborave se prigodni govori, ostaje monografija koja čuva identitet i umjetničku baštinu jednog drevnog dalmatinskog grada i otoka danomice izloženog sve agresivnijim turističkim pritiscima. Veliki format publikacije s nizom fotografija širem čitateljstvu približava teme korčulanske „žive baštine”, a kvalitetna, znanstveno utemeljena i kritičkim aparatom popraćena monografija zasigurno će doprinijeti boljem razumijevanju te očuvanju ove i sličnih tradicija kojih su upravo hrvatski otoci postali svojevrsnom riznicom. ✕

